
Katalogizace

úvod pro potřeby splnění povinného úkolu

Zdeněk Kadlec, KISK FF MU

Předmět VIKBA10

„Knihovnické systémy a standardy“

Katalog

Knihovní katalog

„Sekundární informační zdroj obsahující soubor katalogizačních **záznamů** o dokumentech, které daná instituce uchovává ve svých fondech nebo které trvale nebo dočasně zpřístupňuje, vytvářený podle předem stanovených **zásad** a umožňující zpětné **vyhledávání** dokumentů. ...“

KTD: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001443&local_base=KTD

Katalogizace – tvorba katalogu

Proč?

- Soupis, evidence předmětů
 - Organizace sbírky
 - Snadnější manipulace se záznamy než s předměty
 - vyhledávání, třídění, pořádání
 - Prezentace
-

Funkce katalogu

- **Selekční (rešeršní) funkce** - vyhledávání.
 - **Bibliografická (indikativní) funkce** - informace o existenci.
 - **Identifikační (popisná) funkce** - o jaký předmět se jedná, jak se liší od ostatních, je to ten, který chci?
 - **Lokační funkce** - kde se předmět nachází, za jakých podmínek je dostupný.
 - **Propagační funkce** - nabídka obsahu sbírky, i když ho nikdo konkrétně nehledá.
 - **Evidenční funkce** - vím co mám.
-

Katalog – jak ho udělat

Různé možnosti realizace:

- Tištěné svazkové
- Lístkové, listové
- Elektronické

Různé druhy podle obsahu a účelu:

- Katalogy zboží
 - Výstav
 - Knihovní
 - Obecně sbírek
-

Příklady neknihovnických katalogů

- **V. Z. D. O. R. (výstava)**

http://csds.cz/cs/2168-DS/version/default/part/dsDocumentData/data/Katalog_vystavy_VZDOR_OCR.pdf

- **Králové Šumavy (výstava)**

<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/kralove-sumavy/katalog.pdf>

- **AUKČNÍ KATALOG 5/2013 – výtvarné umění**

http://www.aukce-neumann.cz/download/2013-5_katalog.pdf

Katalog jako informační systém

Platí zásady pro návrh informačních systémů.

- Zřetel na určení a způsob použití
- Zřetel na uživatele

To stejné musí platit i **pro záznamy!**

Popis zdrojů (předmětů)

Popisovat můžeme libovolně, ale výhodný je především **strukturovaný popis**.

Má formu **záznamu**, který se skládá s **polí**.

Pole popisují **vlastnosti** (atributy) předmětu.

<i>Autor:</i>	Karel Čapek
<i>Název:</i>	Krakatit
<i>Rok vydání:</i>	1989

Hierarchický popis

Záznam může mít více úrovní polí.

- **Plochý** (flat) – jedna úroveň, pole se nečlení
- **Hierarchický** – pole se člení na podrobnější popisné jednotky (MARC – podpole, dvouúrovňový popis)

-
- *Autor: Karel Čapek*
 - *Jméno: Karel*
 - *Příjmení: Čapek*
-

Co je potřeba řešit za problémy při popisu

- **Odkud** vzít údaje pro popis
 - Jaké **vlastnosti** zdrojů popisovat
 - Jakých **hodnot** mohou nabývat
 - V jakém **jazyku** budou vyjádřeny
 - Jakým **písmem** budou zapsány
 - Jak formálně tvrzení zapsat, v jakém **formátu** (strukura, kódování)
-

Pravidla a formáty

- Při vytváření záznamu musíme vědět
- **Co?** (jaké vlastnosti, jak je zjistíme, ...)
 - **Jak zapsat?** (pořadí polí, oddělovače, písmo)

 - **Co?** – určují **pravidla popisu**
 - **Jak?** – určuje **formát záznamu**

Obojí má své standardy.

Příklad – Dublin Core

- **Pole:** Date / Datum
- **Pravidla popisu:** Datum události, která se vyskytla během existence zdroje. Datum bude většinou spojeno s vytvořením nebo zpřístupněním zdroje.
- **Formát pole:** Doporučený postup pro zápis hodnoty data je definován v ISO 8601 [W3CDTF] a obsahuje (vedle dalších) data ve formě RRRR-MM-DD.

http://www.ics.muni.cz/dublin_core/terms.html

Příklad pravidel RDA

- „Record names in the language and script in which they appear on the sources from which they are taken.“
- „If two or more persons, families, or corporate bodies have the same or similar names, add to the preferred name an element or elements such as a date, a place name, or other distinguishing term, following the instructions on additions to names of persons ...“

Příklad různých formátů pole

MARC21: 100 1# \$aPick, Jiří Robert,\$d1925-1983\$7jk01092970\$4aut

MARCXML

```
<datafield tag="100" ind1="1" ind2=" " >
  <subfield code="a">
    Pick, Jiří Robert,
  </subfield>
  <subfield code="d">
    1925-1983
  </subfield>
  <subfield code="7">
    jk01092970
  </subfield>
  <subfield code="4">aut</subfield>
</datafield>
```

MODS

```
<name type="personal">
  <namePart>Pick, Jiří Robert</namePart>
  <namePart type="date">1925-1983</namePart>
  <role>
    <roleTerm authority="marcrelator" type="text">
      creator
    </roleTerm>
  </role>
  <role>
    <roleTerm authority="marcrelator," type="code">
      aut
    </roleTerm>
  </role>
</name>
```

Obecné principy návrhu pravidel

- Ohled na uživatele katalogu
- Běžné použití (slovní zásoba uživatelů)
- Správnost
- Dostatečnost a nezbytnost
- Významnost
- Hospodárnost
- Konzistence a standardizace

http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-cs.pdf

Druhy údajů

- **Popisné údaje** – převzaté z dokumentu nebo přidané katalogizátorem (názvy, data, identifikátory, kódy, materiál, rozsah, ...)
- **Selekční údaje** – tvořené podle pravidel selekčního jazyka
 - *Identifikační* – jména osob, korporací, geografická jména
 - *Věcné* – popisují obsahovou stránku, téma

Řízené selekční údaje – v autoritních souborech

Jaký způsob zápisu vybrat?

- 1.2.1995
- 1/2/1995
- 01-02-1995
- 01-02-95
- 01021995
- 1st February 1995
- 950201
- 1995 Feb 1
- 1.únor 1995
- 1995-02-01
- February 1, 1995
- Feb. 1, 1995
- 02/01/1995

Standardizovaný:

1995-02-01

ISO 8601 standard

IETF:RFC 3339 internet
standard

Úkol

- Používáme flat formát záznamu
 - Typy polí:
 - Text, dlouhý text – popisné údaje
 - Našeptávač – selekční údaje neřízené
 - Výběr – selekční údaje řízené (autoritní)
 - URL – identifikátor, lokační údaj
 - Pravidla pro popis i formát zapisujeme u každého pole
-